

Az 1848/49-i forradalmi országgyűlés

hadivonatkozású rendelkezései

Történeti s katonai szempontból elsőrendű jelentőségűek azok a törvényes intézkedések, amelyeknek alapján szabadságharcunk *katonai és hadi vonala* kialakult. Nyilvánvaló, hogy akkoriban ehhez uralkodói vagy törvényhozási intézkedések egész sora volt szükséges. Se toborzás, se szervezés, se csapatok kiállítása és hadba küldése másként nem történhetett, csak vagy az uralkodó vagy a törvényhozás rendelkezésére. Ha úgy látszik is, mintha az új kormány vagy a még újabb *Honvédelmi Bizottmány* rendelkezések is ebben a tekintetben, mégse szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy ezeknek is formai felhatalmazásra volt szükségük.

Igen feltűnő kihagyása történelmünknek az elmúlt száz esztendőben az, hogy a fejleményeknek ezekkel a gyökereivel aránylag keveset törődött. Arra száz év alatt se jutott ideje, hogy a forradalmi törvényhozás folyamatosságát — amelyen pedig az események láncolata alapult — feltárja. Papp Dénes az egykorú lapokból a mult század hatvanas éveiben összeállította ugyan a pesti nemzetgyűlés és a debreceni országgyűlés tárgyalásairól szóló tudósításokat, az egész forradalmi törvényhozásnak a hivatalos jegyzőkönyveit és az alkotásait azonban az egész elmúlt száz évben senki sem állította össze és nem is közölte.

Pedig ennek forradalmi országgyűlésnek a jegyzőkönyvei és a határozatai azért rendkívül fontosak a szabadságharc katonai történetére nézve, mert nemcsak a haza védelmére vonatkozó rendelkezések találhatók fenn bennük és köztük, hanem sok egyéb olyan mozzanat is, amelyet egyébként más helyen kellene és lehetne keresni.

Erre az országgyűlésre — épp azért, mert forradalmi volt — jellemző, hogy nem ragaszkodott a szigorúan körülhatárolt törvényhozási teendőkhez, hanem olyan dolgokra is kiterjeszkedett és olyan ügyekkel is foglalkozott, amelyek rendes körülmények között nem tartoznak a törvényhozási feladatok közé.

Igy — ez az országgyűlés lépésről-lépésre figyelemmel kíséri az országnak a polgárháborúban való sodródását, mert állandóan jelentéseket kap a mindenfelől kirobbanó lázadásokról és mozgalmakról s mikor a nemzet magával a dinasztáival is harcba keveredik, résztvesz ennek a harcnak minden mozzanatában.

Az ugyan természetes, hogy a hon védelmének az országgyűlésen kell megalapozódnia, az azonban már nem mindennapos jelenség a parlamentek történetében, hogy egy országgyűlés ezekben a dolgokban rendelkezék is s ne csak jelentéseket kapjon, hanem intézkedéseket is tegyen, sőt annyira bele avatkozzék a dolgok me-

netébe, hogy a kapott jelentések alapján jutalmazzon vagy büntessen, kitüntetésekét osztogasson, kinevezéseket eszközöljön — szóval a szigorúan és szorosán vett törvényhozási teendőkön kívül napi eseményekkel is foglalkozzék.

Ha ennek az országgyűlésnek katonai vonatkozású rendelkezéseivel foglalkozni akarunk, mindenekelőtt újlag azt kell megállapítanunk, hogy ez az országgyűlés nem indult forradalmi-
nak, hanem a leghabályosabb királyi összhívó levél alapján jött össze Pesten 1848. július 2-án s július 4-én tartotta első ülését. Ettől kezdve az uralkodóházzal való szakítás után is együtt maradt a szabadságharc utolsó napjáig s tagjai még Aradon 1849. augusztus első napjaiban is együtt voltak.

Tárgyalásai kezdetén úgy viselkedik, mint az előző országgyűlés által hozott törvények végrehajtására és továbbfejlesztésére hivatott egyik alkotmányos tényezője az országnak, amely az uralkodóval együtt működik és számít is törvényeinek az uralkodó által való szentesítésére, de az események hamarosan abba a helyzetbe sodorják, hogy magára marad, az ország védelmében olyan ténykedésekre kényszerül, amelyek miatt az uralkodó feloszlatja — 1848 október 3-án — s azzal válik forradalmivá, hogy ekkor nem engedelmeskedik a királyi szónak, hanem együtt marad és a nemzet önvédelmi harcát tovább irányítja, a nemzet forradalmi törekvéseit tovább képviseli és törvényes formában, törvények hozatalával, új kormányzat és új alkotmány berendezésével továbbra is ébren tartja. Ennek az országgyűlésnek nemcsak azért van hadtörténeti szempontból nagy jelentősége, mert a nép kiapadhatatlan erő tartalékaiból meritett honvédcapatoknak a kiállítására, felszerelésére és ellátására a kereteket megszabta, hanem azért is, mert a nemzet önvédelmi harcát irányító *Honvédelmi Bizottmányt* szintén ez az országgyűlés hívta életre. Ez adta meg a lehetőséget arra, hogy a *Honvédelmi Bizottmány* segítségével annak elnökeként *Kossuth Lajos* kezdettől fogva ennek a harcnak az első mozgatója és irányítója lehessen és végig az is maradjon.

Határozatainak a hosszú sorozata lépten-nyomon annak a bizonyosságát szolgáltatja, hogy — sok jogosult panasz dacára — katonai vonatkozásban ez az országgyűlés az eseményekkel tartotta a kapcsolatot.

Annyi öntevékenység nem volt ugyan benne, hogy az ország védelmét úgy megszervezte volna, ahogy azt Perczel Mór már 1848. április 9-én követelte, — hogy t. i. a hon védelme két hadsereg felállításával alapoztassék meg. Annyit azonban mindig megtett, hogy a hadi eseményeket állandóan figyelte és a hősi tettek elismeré-

sében a nemzet lelkiismeretének a szerepét váltalta és betöltötte.

Ezek előrebocsájtása után vegyük sorra — az országgyűlés kiadatlan, illetve csak országgyűlési nyomtatványként megjelent jegyzőkönyvei alapján — ennek az országgyűlésnek a katonai vonatkozású határozatait:

I. Július 10-éig az országgyűlés a megalakulás és a képviselők igazolása kérdéseivel van elfoglalva.

II. Július 10-én:

33. sz. a. „Patay József fölemlíti az aldunai mozgalmakat s kérdést intéz a minisztériumhoz: „igaz-e miszerint

1. a lázadókkal 10 napi fegyvernyugvást köttetett?

2. ez a minisztérium befolyásával történt-e s

3. igaz-e, miszerint az, hogy az aldunai mozgalmak eddigelé el nem nyomattak, Hrabovszky péterváradai parancsnok engedetlenségének tulajdonítható?”

Ez az interpelláció úgy intéződik el, hogy:

„az interpellált minisztérium a kormány politikájának bíráltságával egybekötött kérdésekre felelni a ház alakulásáig magát kötelezettnek — a rendszabályok értelmében — nem hiszi s egyelőre a ház megnyugtatóására csak annyit jelent ki, miszerint befolyásával és tudtával semmi újabb fegyvernyugvás nem köttetett.”

III. Július 11-én:

A ház nagy lelkesedéssel meghozza a haza védelmére szükséges sereg kiállítására vonatkozó határozatát.

IV. Július 13-án ez az ügy újra előkerül ebben a két formában:

„60. Indítványoztatik, hogy a minisztérium szólíttassék föl, miszerint a haza védelmére megajánlott katona és pénz, a körülményekhez képest siető kiállítása iránt a ház eleibe terjesszen törvényjavaslatot, mely előlegesen a képviselőknek lehető megfontolás végett osztassék ki.

Erre az igazságügyminiszter a minisztérium részéről értesíti a házat, hogy az érdeklött törvényjavaslat hová hamarabb a ház eleibe fog adatni.

61. „Indítványoztatik, hogy a hadügyminiszter szólíttatnék föl az aldunai lázadt állapot miatt szomorú helyzetű tartományokban tett katonai rendelkezések, védő vagy támadó intézkedések s nevezetesen a közhírben forgó újabb fegyverszünet-kötés mibenléte fölötti fölvilágosítás adására.”

Erre is az igazságügyminiszter nyilatkozata szerint a kellő fölvilágosítás meghallgatására nézve a ház holnap bizottmányi magán üléssé alakulandónak végeztetett.

Másnap a ház ezzel a válasszal csakugyan zárt ülésben foglalkozott, erről azonban a jegy-

zőkönyvben feljegyzés nem maradt — amint-hogy ezeknek a zárt üléseknek az anyaga még ismeretlenebb, mint a törvényhozás rendes menete. Azonban éppen az itt történtek és mondtak bizalmas jellege miatt a 48-as történelmi kutatásnak ezen a ponton egy újabb igen hálás feladata kínálkozik annak felderítésére, hogy kezdettől fogva mi történt ezeken a zárt üléseken.

V. Július 18-án:

„92. Württemberg nevű huszárezernek azon századáról, mely Galiciából Máramaros vármegyébe engedelem nélkül a haza védelmére átkelt, a hadügyminiszter interpelláltván ...”

mire a hadügyminiszter teljesen kielégítő választ adván, abban a képviselőház meg is nyugodott” —

93. és 94. szám alatt viszont két indítvány tétetett a hűtlen aurániai perjel, valamint a zág-rábi káptalan javainak a zárolására és a képviselőknek a lázadó vidékek lecsillapítására leendő kiküldésére. Mindkét indítvány írásban leendő beadás után kerül tárgyalásra.

Közben a haza védelmére megajánlott sereg felhasználása tekintetében a képviselők egy része biztosítékot kívánt, hogy a kiállítandó katonákat a kormány, vagy az udvar a szabadságukért küzdő olaszok elnyomására ne használhassa. Július 20-án erre vonatkozólag ez a két határozat olvasható a jegyzőkönyvben:

115. A pénzügyminiszter — meg akarván a házzal ismertetni azon politikát, melyet a minisztérium az olasz kérdésben követni jónak vél, felolvasá a miniszteri tanács folyó évi július 5-ei tanácskozmányának e tárgyra vonatkozó jegyzőkönyvét, melynek tartalma itt következik stb. ...

„Az ennek következtében folytatott tanácskozmány közben kérdés támasztván az iránt, mikép gondolja a minisztérium magát biztosítani az iránt, hogy a magyar szent korona tartományainak tökéletes pacifikációja, a törvényeink iránti engedelmesség s rend és béke biztos helyreállítása s hazánk önálló materiális és morális épségének teljes biztosítása esetére a magyar nemzet által Ausztriának az olasz háború bevégzésére netalán az eddiginél bővebben nyújtandó segély nem fog-e az olasz nemzet elnyomására az abszolutizmus érdekében fordíthatni?

erre a pénzügyminiszter felolvasott jegyzőkönyv utolsó szakaszára hivatkozván maga részéről bővebb szóbeli felvilágosítást adott, a háznak pedig azon kívánata nyilvánult, hogy ezen értelmezés a ház jegyzőkönyvébe iktatás végett az előterjesztő miniszter által írásban formuláztassék.

Mire a pénzügyminiszter teljes készséggel ajánlkozott — épségben maradván annak helyeslése, vagy nem

helyeslése iránt a ház további határozatának szabadsága.”

116. A pénzügyminiszter úr nyilatkozványa az összes minisztérium politikáját foglalván magában, a következő szavakban iktattik jegyzőkönyvbe:

A minisztérium június 5-ei jegyzőkönyvében nyíltan kijelentvén: hogy midőn az országban rend és béke biztos helyreállításának s az ország önálló materiális és morális épségének biztosítása esetére öfelségének külmegtámadás elleni oltalmazására ígérkezik — világosan megjegyyezni kívánja, mikép az ellen, hogy ezen ígéret a lombard-velencei olasz nemzet elnyomásának részvét szándokára magyaráztassék, nyíltan tiltakozik s ez ügyben csak arra lehet a fentebbi esetben segédkezet nyújtani hajlandó, hogy a lombard-velencei nemzettel oly béke és egyesség megkötése eszközöltessék, mely egyrészt öfelsége méltóságának, másrészt az olasz nemzet jogainak, szabadságának s méltányos kívánatainak egyaránt megfelel. Ezen nyilatkozat által a minisztérium határozottan biztosította a nemzetet arról, hogy a segítségnyújtás beállhatásának az esetére a magyar segéderő az olasz nemzet szabadságának az elnyomására nem fordíthatatik, mert ezen kiindulási pontnál fogva a minisztérium természetesen mindenképp megkívánandja, hogy a lombard-velencei olasz nemzet pacifikációjára Ausztria részéről önálló kormányzat mellett oly szabad alkotmányos intézmények ajánlatsanak meg s biztosítsanak, minők csak a monarchiai országlással összeférnek — és ha a béke ezen alapon se volna eszközölhető, a minisztérium a segélynyújtás kívánatának az esetében azt is kívánandja megkíséreltetni, hogy egy oly stratégikus vonalnak a megállapítása mellett, minőt az ausztriai birodalom biztossága minden esetre megkíván, az ezen vonalon túl eső terület az ausztriai birodalomtól egészen is elválasztassék, a vonalon inneni résznek pedig minden esetre teljesen szabad és liberális alkotmányos intézmények önálló nemzeti kormányzattal biztosítsanak — s a miniszteri jegyzőkönyvben előrebocsátott feltételek esetében nyújtandó segéderő csak az ily szabadságot biztosító egyesységnek az olaszok általi el nem fogadása esetében alkalmaztassék.”

VI. Július 21-én:

117. A hadügyminiszter által benyújtott törvényjavaslat az ország védelmére szükséges katonai erő kiállításáról — tárgyalás végett az osztályokhoz utasítatik, sajtó alá adni rendeltetvéen.

Július 24-én:

„131. Hadzsits Lázár képviselő Temes, Torontál és Bács megyéknek ostromállapotba leendő helyzetése végett haditörvényszék alakításáról a ház asztalára törvényjavaslatot tett le —

e törvényjavaslat azonnali kinyomatása iránt intézkedés történnén, bizottmányi tárgyalás végett a holnapi napon tartandó osztálygyűlésekbe átviendő.”

Ugyanaznap azonban a rendelkezések szabályos és alkotmányos meggyorsítására majdnem készül egy házszabálykiegészítés is:

„132. A képviselőház megállapított rendszabályaiban a tárgyalási vitásoknak határa kiszabva nem lévén, 32 képviselő a rendszabályok oly módosítását indítványozza, miszerint a haza közügyeiben nyerendő gyorsabb eredmény tekintetéből a ház harminc tag kívánatára a tárgyalást mindenkor bezártnak nyilváníthatja s azt félbe szakasztván a vitás kérdését szavazás által dönthesse el — ez indítványozott szabálymódosítvány felvétele elrendeltetik.”

VIII. Július 28-án azonban:

138. sz. alatt erre nézve az a határozat alakul ki, hogy

„ezen indítvány felvétele és érdemileg leendő megvitatása azon oknál fogva, minthogy a jelen képviselőház ülései még sokkal rövidebbek valának, semhogy a már elfogadott házszabályainak helyességéről vagy helytelenségéről életadatok után biztosan ítélni lehetne, a képviselőház legközelebbi összehívásának ülésére halasztatott.”

Ugyanezen az ülésen a „pénzügyminiszter” előterjeszti azt a törvényjavaslatot, hogy az al-dunai és a tiszai vidékek kincstári javaira a magyar nemzetiség szilárdítása végett székely — más magyar fajú telepítvényeket szállíthasson — amit a képviselőház az osztályok elé utasít — majd a ház elfogadja az osztályok előterjesztésére, azt az elnöki javaslatot, hogy az ország védelmére kiállítandó hadsereg fölötti törvényjavaslat megvizsgálása ennek tökéletes befejezéséig félbe ne szakíttassék és hogy evégett 27-én nyilvános ülés ne tartassék.

IX. Július 29-én:

158. ... napirendre került Hadzsics Lázár képviselőnek véstörvényjavaslata a marciális törvénynek Bács, Torontál és Temes megyékben leendő alkalmazása iránt, az erre vonatkozó osztályok középponti bizottmányának jelentésével együtt. Azon véleménye ellenére, miszerint a marciális törvények bekövetkezhető szükségét elismeri ugyan, de nem kívánja a minisztériumot arra utasítani, hogy e tárgyban még ezen ülés folyama alatt terjesszen elő törvényjavaslatot — „a képviselőház szavazás útján a véstörvényszéknek még ezen ülés folyama alatti alkotását szükségesnek határozván,

a minisztérium oda utasíttatni rendeltetett, hogy még ezen ülés folyama alatt terjesszen elő egy általános vésetörvény-javaslatot."

Majd: „139. Bónis Samu képviselő indítványt tett, hogy a katonaaállítás törvény a ház szabályainak 39. szakasza szerint a rendkívüliek közé soroztatván, az osztályok középponti bizottmányainak a jelentése után azonnal tárgyalás alá vétessék —

„(ami) helyeseltetett, de mivel az elnök jelentése szerint a honvédelmi munkálat az osztályok elágazó nézeteinél fogva még be nem fejezhetett, a legközelebbi napirendre a telepítési törvény tüzetett, az indítványba hozott katonaaállítás törvény pedig ezutánra halasztatott."

X. Július 31-én:

„az igazságügyminiszter" 166. szám alatt benyújtja a kész törvényjavaslatot, 167. szám alatt pedig a nemzetgyűlés felveszi s részleteiben is letárgyalja a „kincstári javakon eszközzendő magyar telepítésekről" szerkesztett törvényjavaslatot. — Tehát ennek az országgyűlésnek ez az első meghozott törvénye. Az első kirobbant lelkesedéssel hozott határozatra vonatkozólag pedig csak az ülés végén: „jelenti az elnök, hogy a holnapi tanácskozás tárgya az osztályokban mindenütt bevezetett s a központi választmány előtt is lefolyt ország védelmére szükséges katonai erő kiállításáról szerkesztett törvényjavaslat foglenni."

Másnap, augusztus 1-én azonban a gyűlés 172. szám alatt előbb a telepítési javaslatba felvett módosításokat hitelesíti s csak más tárgyak előterjesztése után 179. szám alatt „olvasatott a katonai erő kiállításáról szóló hadügyminiszteri törvényjavaslat a központi bizottmány által tervezett új törvényekkel —

s mielőtt e cikk felett a tárgyalás megkezdett volna, a ház ülése a miniszterelnök felhívására bizottmányi magánüléssé leendő alakulása végett félóráig felfüggesztetett."

A zárt ülés után a képviselőház délután négy órakor folytatta tanácskozásait s ezeken „180. felvétellett a központi bizottmánynak az ujoncállítás miniszteri törvényjavaslat módosítását okgyámolító előterjesztése —

e törvényjavaslat megvitatása egy állandó honvédelmi rendszer behozása s hadminiszter által előterjesztendő általános hadi törvényjavaslat iránt a hadügyi miniszterrel tartandó választmányi értekezésig és a hadügyi illető álladalmi kiadási tervzetnek összehasonlításáig elhalasztatni indítványoztatván — e tárgyalasztási indítvány elfogadtatott."

Ezt a folyamatot lehetetlen a legnagyobb megdöbbenés nélkül figyelemmel kísérnünk. Lehetetlen el nem képednünk azon, hogy amikor az ország két sarka ég s amikor a kormányhoz nap-nap után jönnek a segélyt kérő, intézkedé-

seket sürgető jelentések, a képviselőház majdnem egy hónapon át csak tárgyal, tárgyal s a napokkal előttr kirobbanó lelkesedéssel meghozott határozatát — csak azért halasztgatja, mert alapos és rendszeres munkát akar végezni.

Hogy ez a halogatás mit jelent az ország védelme, a veszélyek lecsillapítása, valamint az országra mindenfelől zúduló veszedelmek megelőzése szempontjából, arról a képviselőház többsége nyilván nem adott számot magának. A kormány pedig a napról-napra egymást követelő intézkedések lázában nem az országgyűlési határozattal törődik, hanem teszi azt, ami hatalmában áll.

Kevés vigasztalásunkra szolgálhat az, hogy a képviselőház augusztus 3-án Németországgal kapcsolatban hozott egy lelkes, szolidáris határozatot — amivel azonban a haza ellenségeit csak jobban feltűzelte.

Ez a közbecsúztatott szerencsétlen határozat így szól:

„181. Indítványoztatván, hogy a ház helyeselve a minisztériumnak Németország irányában eddig követett eljárását, a német birodalom és Magyarország, mint két önálló ország közt a közös érdekek alapján kötendő szövetség mellett tegyen ünnepélyes nyilatkozatot

a képviselőház helyeselve a minisztériumnak a frankfurti német parlament irányában követett eljárását, a német nemzet egységét egy önálló nemzethez méltó rokonszenvvel üdvözli s szíves egyetértésben és hű szövetségben akarván vele élni, megvárja a kormánytól, hogy követve az elkezdett politikát, az egyesült német nemzettel kötendő eme szövetkezést kívánt eredményre vezérlendi — kijelentvén a magyar nemzet nevében, hogy ha az osztrák bécsi kormány a német egység kérdése miatt az egyesült német birodalommal netalán háborúba keverednék, Magyarország segítségére soha nem számíthatand."

XI. Augusztus 5-én végre:

„196. A hadügyminiszter által benyújtott javaslata az ujoncozási rendszernek —

sajtó alá adatott — ami azt jelenti, hogy az egész törvényesítési művelet most már a képviselőház többsége által megszabott mederben — útra kezdődik.

Közben az események annyira a kormány nyakára nőnek, hogy a kormánynak a helyszínen kell intézkednie. Ezért:

XII. augusztus 7-én

„201. a hadügyminiszter előterjesztvén, hogy az alsó részeken kitört zavarok fékezésére megtörtént ugyan minden szükséges intézkedés, de végrehatásokról személyes tudomást kellvén szereznie, holnap azon vidékekre utazni szándékozik — megkeresvén a házat, hogy az ujoncállítás törvényjavaslat tárgyalását, mely személyes jelenlétét annyira szükségeli egy időre függessze fel —

határozat lön, hogy a szönvegen levő törvényjavaslat befejezésével a már ki-

tűzött indítványok előleges tárgyalása vétessék elő s ezek után a hadüggyel különben is szoros vonatkozásban álló pénzügyi munkát fejeztessék be az osztályok által."

Igy kerül közben tárgyalás alá és be is fejeztetik az elemi oktatásra vonatkozó törvény, majd

XIII. augusztus 16-án:

„240. az ország védelmére szükséges haderő kiállításáról szóló és napirenden lévő törvényjavaslat felvétele közben a hadügyminiszter tábori útjáról jelentést tőn — a szóbeli jelentés tudomásul vétetvén, a magyar hadseregről szóló törvényjavaslat felett az általános tárgyalás folytatott." A tanácskozás átment az augusztus 17-én, majd a 18-án tartott ülésre, amelyen

XIV. „255. a minisztérium a francia és angol közbenjáróság körüli lépések iránt Lombardiában, továbbá a magyar hadminiszter ellenében fellépett bécsi hadminiszter követelései, a fegyverszállítások akadályoztatása és a karintiai és kraini hadi készülétek iránt felszólítatván — a ház pénz- és hadügyminiszterek nyilakozatában —

mely szerint a karintiai és kraini hadi készülétek az olaszországi háború miatt történtek, a bécsi minisztérium bombák küldési iránti megkeresését pedig már fegyverküldési ígérete is gyutacsküldeménye előzi és eszerint a kérdés alatti ügy kölcsönös igénylet és viszonyzás körül forog — megnyugodott

s ezek után napirendre térvén a ház —

a katonai erő kiállítása iránti törvényjavaslat felett az általános tárgyalás folytatott."

A javaslat általános tárgyalását végül augusztus 19-én befejezték s augusztus 21-én térteki át a részletes tárgyalásra.

Ezen az ülésen azonban előbb:

XV. „266. Perczel Mór képviselő indítványt tevén az iránt, hogy miután a szenttamási ostrom tegnapelőtt a lázadók által visszaveretett, az ottani történekről kihallgatván e ház előbb Szentkirályi Mór kormánybiztost, kebeléből a had vezényletére megbízandó teljhatalmú biztosokat küldjön ki —

mely alkalommal az indítványozó követ oly kifejezéssel élvén, „hogy a hadügy vezérletében árulás követtetett el” — ezen sértő kifejezése bővebb vitatást idézett elő, mely közben a ház a miniszterelnök által felhivatván a minisztérium iránti bizalma kifejezésére, azt a ház többsége felállással kinyilakoztatta. Továbbá az elnök által feltett azon kérdésre: „kívánja-e a ház, hogy Buda város követének, Perczel Mórnak ezen előadása, mely szerint kijelentette, „hogy a hadügy vezérletében árulás követtetett el”, a ház nevében elnökség által rosszaltassék vagy nem —

a ház többsége igennel felelvén, Perczel Mór említett sértő kifejezése az elnök által megrovatván rosszaltatott."

Majd

„267. szinte ez alkalommal indítvány tétvén az iránt, hogy a ház által egy bizottmány küldessék ki, mely előtt Perczel Mór előadott vádját adatokkal támogatva bebizonyíthassa

az elnök által feltett azon kérdésre: hogy „kíván-e a ház oly bizottmányt kiküldeni vagy nem?” a ház többsége nemmel felelvén Perczel Mór oda utasított, hogy ha előadott vádjának a bebizonyítására adatai volnának, azokat a minisztériumnak terjessze elő” —

s csak ezek után folytatja a ház a javaslat tárgyalását s 268. sz. a.

„az elnök jelenté, hogy a miniszteri vagy bizottmányi törvényjavaslat iránti tárgyalás előrebocsátásának a kérdésére névszerinti felhívás melletti nyílt szavazás által eldöntetni sürgettetik, minek folytán a hadügyminiszter saját törvényjavaslatának előrebocsátásától elállván, a bizottmányi javaslat felvételében meg egyezett."

Ennyi előzmény után a képviselőház végre eljutott a javaslat részletes tárgyalásáig s ez az augusztus 21-én este nyolc órakor, majd a 22-én szintén két ülésen folytatott és a 23-án tartott ülésekben bevezgett megvitatás után a 284. sz. a.

„ekként a magyar hadseregről törvényjavaslat részletei feletti tanácskozás befejeztetett" de megint csak augusztus 26-án kerül másodsor felolvasásra s ekkor

„306. az ujjoncállitás iránt hozott törvény is egészben olvastatván fel, azt némely szerkezeti kijavítások után —

a többség elfogadta" —

azonban csak az állami költségek fedezésére kért hitelre vonatkozó pénzügyi javaslat előrebocsátása és elfogadása után vagyis a képviselőház július 11-én nagy lelkesedéssel kimondott határozatából törvény csak másfél hónapi tárgyalás után lett.

*

Ezek a képviselőház naplójából merített tények jellemző adalékok a szabadságharc forradalmi és hadviselési jellegének a megítéléséhez.

Elvi határozatokat ez a képviselőház azonnal hoz s ezek írásbafoglalásához megvan a lendülete.

A forradalom ügyének komoly védelme szempontjából azonban mindjárt csődöt mond s ha Perczel árulási vádjának a tárgyalását le is szavazza, saját magát aligha mentesítheti a szinte érthetetlen és menthetetlen tétovázás vádja és súlya alól. Ezt a magatartását legfeljebb csak az mentheti, hogy a nemzet védelme a képviselőház kezdeti magatartása dacára is folyt. A nép ezer árulás dacára is helyt állt annyira, hogy az első támadások nyomása alatt az ország össze nem omlott, később pedig nagy sikereket is lehetett elérni.